

שיעור 33 [?] ממתבע לטבעת

מפרוטה לטבעת

"וכן נוהגין לקדש בטבעת, ויש להם טעם בתיקוני הזוהר" (שו"ע אבן העזר סימן כז סעיף א, הגהת הרמ"א)

א. פתיחה [?] כסף ושוה כסף

משנתנו קובעת שהאשה נקנית בכסף ובשוה כסף. במסגרת השיעור נצא למסע בעקבות הדורות כדי לבחון במה בפועל נהגו לקדש המקדשים בקידושי כסף. נשתדל לעקוב מהיבטים שונים אחרי משמעות הבחירה של הדורות השונים.

ב. ספרות חז"ל

1. משנה קידושין פ"א מ"א [?] "פרוטה ושוה פרוטה", "דינר ושוה דינר". עסקנו בסוגיית שיראי בקביעת המושג היסודי [?] כסף או שוה כסף, ובמשמעות הקביעה.
2. במשניות קידושין פרק ב', יש לא מעט תיאורי מקרים של קידושין. מה היה "כסף הקידושין" באותם מקרים? (שימו לב למ"ז שם יש תיאור מעשה ולא רק הצגת מקרה).
3. בתוספתא קידושין פ"ב יש לא מעט תיאורי קידושין. מהו "כסף הקידושין" באותם מקרים?
4. תוספתא פ"ב ה"ג (מצורף).
5. תיאורי קידושין בבבלי:
 - ז: [?] "ההוא גברא דאקדיש בשיראי",
 - יב: [?] מקרי ההוא גברא דקדיש (מצורף)
 - מה: [?] מקרי הקידושין המתוארים שם (מצורף)
6. תנו לעצמכם דין וחשבון על העולה מהמקורות הנ"ל:
 - במה קידשו במקרים הנ"ל?
 - האם הם משקפים נורמה או מקרים חריגים?
 - מה מלמד "כסף הקידושין" במקרים הנ"ל על תפיסת הקידושין המשתקפת בהם?
7. עיינו בדברי ר"ש ליברמן בתוספתא כפשוטה עמ' 931 על תוספתא פ"ב ה"ג:

"ונראה שאף דוגמא זו לקוחה מן המציאות. ואף שלהלכה ולמעשה היו מקדשים בכסף ובכל שוה כסף (לרבות ירק שהוא דרך בזיון) וגם בכוס יין (ואינו דרך בזיון), הרי הדין נותן שבקידושין רגילים שהם מדעת המשפחה ובחגיגות ובברכת אירוסין, היה בוודאי מנהג קבוע וסדר ידוע במה מקדשים".

ג. ספרות רבנית

1. אוצר חילוף המנהגים בין בני ארץ ישראל ובין בני בבל, חילוף כ"ה. מצורף צילום ממה' רב"מ לוי.
 - שימו לב לפערים בין עדי הנוסח השונים. מה פשר הקביעה "קדושין גמורים"?
 - עיינו גם בחומר הנוסף שלוי מביא. שימו לב שבחלק מהם יש זיהוי של קידושי טבעת עם קידושין שאינן צמודים לנישואין.
2. אוצר הגאונים לכתובות, אוצר התשובות עמ' 18, סימנים נט, ס.
3. תשובות רב נטרונאי גאון, מהדורת י' ברודי, סימנים שא-שב (עמ' 452-453) (כדאי לעיין במהדורה עצמה בעמ' 453 הערה 5).
4. סידור רס"ג, עמ' צו-צז (מצורף).
5. עמדו על הנקודות הבאות:
 - מה מבטא מנהג א"י לקדש בטבעת?
 - מה מבטא המנהג לקדש ביין והדס?
 - חשבו על הסבר אפשרי לחילוק בין א"י ובבל.
 - מה פשר הנוהג לקדש בכוס ובטבעת שבתוכו? מהו הרקע להיוצרותו?
6. ספר החינוך מצוה תקנ"ב (מצורף).
7. ייתכן ולנ"ל זיקה להסבר המקור הנוהג לברך ברכת אירוסין על כוס יין. מה משמעות האמירה על יין? איזו הבנה של קידושין משתקפת בנוהג זה? להרחבה [?] אפיקי ים ח"ב סימן ב'.

ד. להרחבה [?] המלצה לקריאה נוספת

1. תוספתא כפשוטה לקידושין עמ' 931.
2. מנהגי ישראל ב, עמ' רכב-רכו.
3. ראו תיאור של טקס קידושין בספרו של הרב י' קאפח, הליכות תימן, עמ' 141-142. שימו לב למנהג תימן לקדש במטבע. תיאור נוסף של מנהג תימן במנהגי ישראל, ד, עמ' שג-שד.
4. ניסן רובין, שמחת החיים [?] טקסי אירוסים ונישואים במקורות חז"ל, עמ' 128-129; 165.